

६. मानस पूजा

२४६

नमिला गणेश, माउली सारजा । आळंदीच्या राजा दंडवत ॥१॥
 सज्जनसंगती नाही काही उणे । मन जे जे म्हणे ते ते पावे ॥२॥
 मायबाप माझा आळंदीवल्लभ । पुरवी सुलभ आळ माझी ॥३॥

२४७

तुम्ही ऐका रे कान । श्रीगुरुचे माझ्या गुण ॥१॥
 तुम्ही पाहा रे लोचन । माझा विषयमोचन ॥२॥
 सखे विनविते वाणी । नाम गाई अनुदिनी ॥३॥
 ज्ञानेश्वर मेळवाया । कोटि जन्म घाला वायां ॥४॥

२४८

वेद मौनावला, योग पांगुळला । तुझिया रूपाला वर्णिताये ॥१॥
 कासयासारिखे बोलतांचि नये । अंतर्यामी होय बोल त्याचे ॥२॥
 गिंवसावे कोठे, नाही पाठीपोट । व्यापले अचाट सर्वव्यापी ॥३॥
 पहावया नुरे वेगळा पाहतां । आळंदीच्या नाथा निर्विकारा ॥४॥

२४९

असो हे निर्गुण, वर्णावे सगुण । तंव ते कठिण तयाहूनी ॥१॥
 निर्गुण अकळ सगुण अनंत । झाले गर्वहत शिवादिक ॥२॥
 निर्गुण अलिप्त सगुणाचे सारे । कोण्या उपाचारे करूं पूजा ॥३॥
 माझे नाही तरी मी म्हणे ह्यायोगे । एक हाता लागे मानस ते ॥४॥
 तेचि मी मानस वाहते चरणी । अनेक करुनि उपचार ॥५॥
 जैसी तैसी माझी हृदयाची पूजा । आळंदीच्या राजा अंगिकारा ॥६॥

२५०

सद्वस्तूचे सत्त्व माझा स्वामिनाथ । अहंता-सत्त्वस्थ पूजिला मी ॥१॥
 इदंता सत्त्वाचे वाहूं उपचार । खेळू विश्वभर भक्तिखेळे ॥२॥

अनादि काळाचा भेटला खेळिया । ब्रह्म हा भोळिया प्रतिपाळी ॥३॥
ज्ञानेश्वरस्वामी पूज्य भगवंत । तेणे भाग्यवंत आम्ही सदा ॥४॥

२५१ / प्राणायाम

पदार्थाची नांवे घेवोनियां वाणी । त्यांचे सत्त्व मनी आकर्षिले ॥१॥
कंठ सद्गदित स्तब्ध झाला श्वास । केवळ निःशेष कुंभक हा ॥२॥
रेचक पूरक सोडोनि सोपान । प्रेमबळे प्राण संयमिला ॥३॥
शतवर्षे योगी श्रमी जयासाठी । ते भूमि गोमटी जिंकिली हो ॥४॥
नाम आठविता फुलले कमळ । झाले ऊर्ध्वदळ विकासित ॥५॥
अनाहतचक्री उभी मी राहोनी । करी विनवणी प्रियकरा ॥६॥
आळंदीवल्लभ भोळ्याचा अंकिला । बाहे मी तयाला खेळावया ॥७॥ (९पू.५०)

२५२

बहुता दिसांची पडलिये तुटी । अवचित भेटी देई स्वामी ॥१॥
विसरले दिशा, आंधळे लोचनी । उपाय मोचनी नेणे काही ॥२॥
टपले षडरि भ्रष्ट करावया । धरूनिया पाया आसडिती ॥३॥
आळंदीवल्लभा तुजवीण आजी । कोण लाज माझी सांभाळिता ॥४॥

२५३

माध्यान-रजनी जाऊं कोण्या वाटे । चहूंकडे काटे पसरले ॥१॥
गेली कोण्या कामा मज निजवोनी । स्नेहाळे जननी आळंदीशे ॥२॥
पाजी प्रेमपान्हा साहवेना भूक । रडोनिया मुख सुकले की ॥३॥
ज्ञानाबाई तुवां उपेक्षितां पुढे । पाहूं कोणाकडे जगदंबे ॥४॥
तूं माझी जननी तूं माझी बहीण । तूंचि माझा प्राण ज्ञानाबाई ॥५॥
तूं माझा जनक तूंचि माझा सखा । नेणे मी आणिका तुजवीण ॥६॥
तूंचि माझा गुरु तूंचि माझा पति । स्वामी कृपामूर्ति आळंदीशा ॥७॥

२५४

खेळावयासाठी जरी बाळ रडे । तरी करी पुढे स्तन माय ॥१॥
आपुलीया काजा विनविणे माझे । उचितही तुझे तुज वाटे ॥२॥
माझी तुज चिंता आहे सर्वकाळ । मग मी कोल्हाळ करू नये ॥३॥
परी बाळभावे न रहावे आई । सखे ज्ञानाबाई आळंदीशे ॥४॥

२५५

भय वाटे अंग कांपे थराथरा । झणी ज्ञानवारा लागे मज ॥१॥
कळो लागलिया होईल उपेक्षा । अखंड परीक्षा काळ उभा ॥२॥

नाही भेटणार पुसावया डोळे । रडता मोकळे जन्मभरी ॥३॥
 म्हणोनिया माये ज्ञान डावलोनी । तुझी विनवणी करी सदा ॥४॥
 आलीस ऐकुनी दीनाची करुणा । बैसलीस आसना हत्कमळी ॥५॥
 लाज वाटे तुझी आरंभिता पूजा । तूं आळंदिराजा दुर्बळ मी ॥६॥

२५६

सुकुमारा देऊ कोणते आसन । हृदय कठीण भौतिक हे ॥१॥
 निर्मळासी घालूं स्नान कोणे रीति । संपन्ना संपत्ति अर्पू काय ॥२॥
 क्षीरब्धिदातिया कोण उपहारु । नमन के करूं व्यापकाते ॥३(९३.५१)
 जाणुनी न राहे वेडे हे मानस । पुरवावी आस कळे तैसी ॥४॥
 ज्ञानेश्वर माये मज खेळवाया । मजसम व्हावा समर्थ तूं ॥५॥

२५७

जो जो भाव धरी उल्हासे अंतर । तो तो उपचार पुढे होय ॥१॥
 तो तो माय माझी प्रेमे अंगिकारी । न दे घडिभरी श्रम माते ॥२॥
 म्हणोनिया आजी होवोनि निर्भय । ज्ञानेश्वरपाय पूजिताहे ॥३॥

२५८

मानसपूजेचे प्रथम आन्हिक । प्रार्थना सम्यक केली येथ ॥१॥
 येथील नेणता पुढे नाही गति । होईल फजीती आनोपाये ॥२॥
 जिंकुनीया मना करावी प्रार्थना । पुजावे चरणा तेव्हा मग ॥३॥
 पुढे पादसेवा माहात्म्यवर्णन । ऐकताचि मन ब्रह्म होय ॥४॥
 ज्ञानेश्वरकृपे ज्ञानेश्वर गाऊं । तेणे सदा राहूं ब्रह्मानंदी ॥५॥

(मानसपूजा समाप्ता)

०००

२५९